

Sana
Çocuklarınızın
gelismesini
sağlar!

GRAFIKA

Çocukların, büyümeye çağında, çabuk
yorulduklarını ve zayıf düştüklerini sık
sık unuturuz.

Besleyici kıymeti yüksek, A ve D vita-
minleri bol olan SANA ile çocuklar
dalma kilodan ve boydan kazanırlar.

Sabah, akşam onlara bol SANA sürülmüş ekmek yediriniz.
Çocuklar SANA'da çok sevdikleri nefis
tad ve tazeliği daima bulurlar.

*Çocuklara bol Sana:
ucuzdur,
gelismeleri için elzemdir.*

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Ekim 1959

IÇİNDEKİLER:

- FOLKLOR KELİMESİNİN YERSİZ İSRAFI - Ihsan HİNÇER
KARAMANIN İBRALA BUCAĞINDA DÜĞÜN ADETLERİ - Veli AKKUL
KÖÇEKLIK - Mahmut R. GAZİMİHĀL
III. HALK OYUNLARI BAYRAMI H. DÜŞUNCeler - Sadi Yaver ATAMAN
HALK MÜZİĞİNDE ÇOKSESİLİK (ARMONI) - Veysel ERSEVEN
KİTAPLAR ARASINDA: «İKLİG» - Fikri ÇİÇEKOĞLU
ÖLÜM YILDÖNÜMÜNDE: BAYRI İLE ESKİ BİR SOHbet C. ASLANGÜL
AŞIK AHMET (ID) - Faik AKÇİN
SERİKTEN MASALLAR: «FATMA HANIM» - Hüsnü YILDIZ
ETNOGRAFİK VE SOSYAL HAYAT FİLM FESTİVALİ — ANTROPOLOJİ
VE Etnoloji VI. MİLLETLERARASI KONGRESİ — ROCKEFEL-
LER MÜESSESESİ SES VE TEL BİRLİĞİNE YARDIM EDİYOR B. HİNÇER
MİLANO SERGİSİNDE TÜRK HALILARI — BALABAN'IN SERGİSİ
BİZE GELEN KİTAP VE DERGİLER

Sayı: 123

Kuruş: 50

Sana
Çocuklarınızın
gelismesini
sağlar!

GRAFIKA

Çocukların, büyümeye çağında, çabuk
yarulduklarını ve zayıf düşüklerini sık
sık unuturuz.

Besleyici kıymeti yüksek, A ve D vitamini bol olan SANA ile çocukların
dalma kılodan ve boydan kazanırlar.

Sabah, akşam onlara bol SANA sürülmüş ekmek yediriniz.
Çocuklar SANA'da çok sevdikleri nefis
tad ve tazelliği dalma bulurlar.

Çocuklara bol Sana:
ucuzdur,
gelismeleri için elzemdir.

6150

216

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Ekim 1959

İÇİNDEKİLER:

- FOLKLOR KELİMESİNİN YERSİZ İSRAFI İhsan HINGER
KARAMAN'IN İBRAHİMLİ BUCAGINDA DÜĞÜN ADETLERİ Veli AKKUL
KÜÇERLİK Mahmut R. GAZİMİHAL
III. HALK OYUNLARI BAYRAMI II. DÜŞUNCELER Sadı Yavuz ATAKCAN
HALK MUZİĞİNDE ÇOKREŞİLİLİK (ARMOND) Vayse ERGÖREN
KİTAPLAR ARASINDA: «KLİO» Fikri ÇİÇEKÖLGÜ
ÖLÜM YILDÖNÜMÜNDÉ: BAYRI İLE ESKI BİR SOHBET G. ASLANGÜL
AŞIK AHMET (II) Falk AKÇIN
SERİKTEN MASALLAR: «FATMA HANIM» Hüsnü YILDIZ
ETNOGRAFİK VE SOSYAL HAYAT FILM FESTİVALİ — ANTROPOLOJİ
VE ETHNOLOJİ VI. MİLLETLERARASI KONGRESİ — ROCKEFELLER
MÜESSESESİ SES VE TEL BİRLİĞİNE YARDIM EDİYOR B. HINGER
MİLANO SERGİSİNDE TÜRK HALILARI — BALABAN'IN SERGİSİ
BİZE GELEN KİTAP VE DÖRGİLER

Sayı: 123

Kuruş: 50

214

İSTANBUL'DA AYDA BIR KEZ AÇIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Memleketimizin en büyük sanayi teşekkülü

SÜMERBANK

Bankacılık hizmetlerile de emrinizdedir.

SÜMERBANK

Meyduat sahiplerine en fazla menfaat temin eden Bankadır.
İkramiye çekilişlerinde:

Apartman daireleri, zengin para ikramiyeleri.

Bunlara ilaveten: Meyduat sahiplerine en geniş imkânlar dahilinde
yünlü ve pamuklu satışlarında %10 tanzilât.

SÜMERBANK

Sermayesi	: 500.000.000 Türk Lirası
Umum Müdürlüğü	: ANKARA
Şube'eri	: ANKARA, ADANA, BAHÇEKAPI, BALIKESİR, BURSA ESKISEHIR, İSTANBUL, İZMİR, KARA- BÜK, KAYSERİ
Ajansları	: BEYOĞLU (ist.), DEMİRCİ, ESREF PAŞA (İzmir)

Sümerbank'ın Müesseseleri:

- Sümerbank Alım ve Satım Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Ateş Tuğları Sanayii Müessesesi — Filyos
Sümerbank Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Basma Sanayii Müessesesi — İzmir — Halkapınar
Sümerbank Çimento Sanayii Müessesesi — Sivas
Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi — Beykoz — İstanbul
Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi — Ereğli — Konya
Sümerbank Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi — Kayseri
Sümerbank Kendir Sanayii Müessesesi — Taşköprü
Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi — Malatya
Sümerbank Merinos Yünlü Sanayii Müessesesi — Bursa
Sümerbank Sungipek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi — Gemlik
Sümerbank Yünlü Sanayii Müessesesi — İstanbul

Sümerbank'ın Teşebbüsü:

Kütahya Keramik Fabrikası

218

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUSU: AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFА İSTANBUL'DA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DİRGİSİ
SAHİBİ: İHSAN HİNÇER

No. 123

EKİM 1959

YIL: 11 — CİLT: 6

Folklor Kelimesinin Yersiz İsrafi

Yazan: İhsan HİNÇER

Son bir kaç yıldanberi bütün müesseseler, resmi teşekküler, fahri ve ticari gava güdümler, millî halk oyunlarını oynayan toplulukları Folklor Ekibi olarak takdim etmektedir. Bu hâta-yâ Basın-Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü gibi Basın da dâşmekte, sosyal bir alım ismi olan Folklor kelimesinin manasını arastırmak zorrumuza katlanmaktadır uzak hâlmaktadır.

Dünyanın her tarafından folklor bîlesik adı bir alım şubesine veriliyor, memekirînizde eskerilerin galatî lisan dedikleri bir dâl yâruşâhi ile nerede ise sadece halk oyunları topluluklarına has bir ad mahiyetini almış üzeredir.

Hâl ve dünya karşısında aklı eren herkes buna gülümekte, Basın-Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü'nün de bastırduğu broşürler ve prospectüslerle bu hâta-yâ sürüklenirilmek istenildiğin farkına varmaktadır. Basın da aynı tesirin altında adeta şuuraltı bir bareketle halk oyun topluluklarından bahsederek folklor ekibi isabesini kullanmaktadır. Oysa ki, biraz dikkat kâfi gelecektir, «T. M. T. F. Yüksek Okullar Folklor Ekibi» ibaresi de Üniversite ve yüksek okul öğrencilerinin hiç bir sıktıuya katlanmadıkları için düştükleri hâtayı gösterir. Şayet bir İngilizce veya türkçe sözlük sayfasına eglîselerdi, bu duruma düşülmeyecektir. Son günlerde «Tarihi Millî Oyunlar ve Folklor Ekibi Koll. Şirketi» adı ile bir ticari müessesesi dahi kurulmuştur.

Kendilerine ne yapmak istedikleri sorulduğunda zaman, isteyenlere para mukabili muhtelif bölgelerimizin oyun toplulukları mehter takımı temin

gayesini gütüklerini, safiyette ifade etmemektedirler.

Sayet halk oyunlarımız için mutlaka yabançı kelimelarından istifade edilmek isteniliyorsa, o zaman folk dans ekibi demek, maksadı ifadeye yetecektir. Esasen bütün dünya bale ve folklor literatürleri de bunu böyle kabul eder. Fakat asla folklor ekibi denilmemelidir. O zaman, bu, bir cehâletin peşinen kabul edilmesi olur.

Sândlî folklor kelimesinin ne olduğunu dün yânum tamâmmış folklor bilginlerinin âkırlarını gözden geçirmek surette bunların önâne serelim. Yâphklarımızın ne kadar gittiğ olduguunu anlatalım.

Oyle ki, bundan sonra bazı cahil istismarçılardan folklor kelimesini kolayca ağızlarına alamayacaklarını, Basın-Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü gibi bir teşekkülün de bu bilim adını büyütük bir alım hâta olarak prospectüs ve broşürde geçirtenler hakkında içap eden reaksiyonu göstereceğimiz sâyorum. Bu suretle basın, seyirci ve okuyucu, tek kelime ile halk ta aldatılmaktan, illim adamları da hayvanmaktan kurtarılacektir.

«Folklor, doktrinâz müsterik inanmalar, teorisiz faaliyetlerdir» (André Varragnac, Definition de Folklore, 1938, Paris, s. 18).

«Folklor medeni bir millette halk dâşîncesi-nin etüddidürlü» (P. Saintyves, Mantiel de Folklore, 1936, s. 33).

«Folklor yazılı vesikalari değil, ata mirası nanelerini tesrif altında halkın inandığı veya yaptığı bütün seyleri inceler» (Folklore Journal, T. III, 1885, s. 103).

219

«Folklor anane bilimdir» (Sidney Hartland, Folklore What Is It, 1889).

«Folklor, halkın yaşam ve hafızasında yaşayan manevi kıymetleri araştıran bir bilimdir» (Orhan Aydin, Folklor Anlayışı, Türk Folklor Araştırmaları, Cilt 3, No. 55, s. 867 — Ayrıca aynı sayda dünya ve Türk ilim adamlarının folklor

Nis'te 13-17. temmuz 1959'da yapılan festivale katılan Türk Halk Oyunları Topluluşlarını tanıtmak için Basın-Yayın ve T. U. Md. günün dağıtıltı prospektüsü, (A. A. da bu festivale ait hıltende «Türk Folklor Ekibi»nden taksidir topluluşları Hades'in kullanmıştır.)

ve etnografiye hakkındaki fikirleri yer almıştır).

Folklor birleşik adı, İngilizce folk+folk, lore+folki, bilme, tanma; folklor = halkbilgisi olarak ilk önce William John Thomas tarafından 1864 te kullanılmıştır. Türkiye'ye Ziya Gökalp tarafından Halkiyat - Hareket, Halkbilgisi Derneği tarafından Halkbilgisi, Hamit Z. Koştu tarafından da Budanbilgisi olarak çevrilmiştir. 1878 de Londra'da Folklore Society kurulduğundan sonra bütün dünyaya yayılmıştır. Halen bu dernek faaliyette olduğu gibi çıraklığı Folklore dergisinin 70. cildinin Haziran 1959 sayısına yayımlanmıştır. Son zamanlarda bu ilim bütün dünyada olduğu gibi folklor adile memleketimizde de yaygın bir hal aldığından Türk Halk

bilgisi Derneği dahi adını 31.10.1953 tarihinde yaptığı kongresinde Türk Folklor Derneği olarak değiştirmiştir.

Bazı memleketterde folklor adı sadece manevi halkın adı ve inançlarına verilmekte, halkın edebiyatı ve etnografi konusu ayrıca incelenmektedir. Bizdeki çalışmalar da bazı bilgilerimiz tarafından ayrı ayrı bilim şubeleri olarak ele alınmış, çalışmalar, daima toplu olarak yürütülmüş, bir zamanlar Halk Bilgisi Haberleri dergisini 124 sayı çıkarmıştır. Ayrıca aynı sayda dünya ve Türk ilim adamlarının folklor

bilgisi Derneği dahi adını 31.10.1953 tarihinde yaptığı kongresinde Türk Folklor Derneği olarak ele alınmış, çalışmalar, daima toplu olarak yürütülmüş, bir zamanlar Halk Bilgisi Haberleri dergisini 124 sayı çıkarmıştır. Ayrıca aynı sayda dünya ve Türk ilim adamlarının folklor ve etnografi konusunu ile birlikte folklor konusuna dahil etmiştir. Dışarıda da bu konuları bir arada folklor olarak kabul eden memleketter vardır.

Halk oyunları da oyuncuları, türküler, oynayanların kıyafteleri ve sazları folklor konusunun içine girer. Fakat folklor ekibi deyimi, halkın ekibi demek değildir. Folklor ekibi, halkın inceleme heyeti olarak tercüme edilebilir ki, sadece halk oyunlarını oynayan, halkın türkülerini söyleyen ve halk sazlarını çalanlara böyle bir sıfat yakışırılamaz. Yakuşurulsa sadece gülünç durum düşürür. Gerek yerli ve gerekse yabancı ilim adamları, hatta sözşük karıştırın, folklorla uzaktan yakından ilgilenen herkes cehaletimize gülüp parmaklarını, hayrete isırır.

Netice olarak bütün milletçe bilim adına işlemekte olduğumuz bu yanlışlıkta kurtulmamız lüzümüz. Halka İran Folk Dansları Balesi ya da İran Halk Oyunları Balesi diye takdim etmemeniz gereken bir topluluğu İran Folklor Balesi gibi yanlış ve nesip bir ad altında tanıtmamın abes olduğunu anlamamız gerektir. Aksi halde bazı ilim adamları bu ibarenin içinden kolay kolay çekmeler. Hele bazi yılamlar da olur. «Yugoslav Folklor Ekibi» memleketimizde geldi, yılın finansal sinemasında oyunlarını oynamışlardır. Nümaralı yerler 10 lira dir, gibi bir flânia karşılaşan bir ilim adamı, yanlış bir zanna kapıları: Altımlerden müteşekkil bir heyetin halka teşhir edileceğ, mânâsını çıkarır. Herhalde bu da hoş bir şey olmas.

Bizi hayrete sevk eden en büyük şey, bugüne kadar bu konuda herkesin ve basının susması, kimseyin bu münasebetsızlıklarızı izleye cağırmamış olmasıdır.

Ayrıca, bilimiyenlerin, kas yapımın derken göz kırmalarına göz yumupamak, mücadele etmek zannanının geldigine inanıyoruz.

Karaman Folkloru:

KARAMAN'IN İBRAŁA BUCAĞINDA

Düğün Adetleri

Yazar: Meli AKKUL

Dünür

Dünürçiler kız evine varırlar: «Allahın emriyle Peygamberinizin kaviliyle kızınızı oglunuza bitirmeye geldikler derler. Kız evi vermek istemese: «Size yarar kızınız yok» diye cevap verir. Her iki tarafın gönlü olunca kızı oglana verirler. Kızın oglana bliktiği haberini getiren kimse oglanın kulağını çeker. Oğlan da kulağını çeken bir bahşete bulunur. Nisan devresi en aşağı bir aydan bir seneye kadar uzar. Bu müddet içinde nişanlılar gizli gizli buluşurlar. Açık olarak buluşmak ayıptır. Nişanlılar herhangi bir yerde anısan karşılaştıkları zaman insan yarlarında olursa birbirinden kacarlar. Kızla oglanın nişanlanmasından birgün sonra serbet ictir. Serbet içme söyle olur: Oğlan evinden kız evine serbet gelir. Kızı oglana bliktiren hocalar ve akrabalar gelen bu serbeti içerler ve dus ederek kalkarlar, giderler. Bundan sonra bu serbetin bir kısmı tekrar oğlan evine gider. Ondan sonra her iki taraf helkelere serbeti doldururlar. Helkelere süslendir. Helkelere konan serbet yakın akrabalarla dağıtılr. Serbet dağıtmayı kız ve oğlan evinin yakın akrabalarından bîlhassa gelinler yapar.

Belli Takma

Şimdî gelelim belli takmaya... Belli takıracagi gün sabahleyin kız ve oğlan evinden ikişer gelin güzelce glynir ve kuşanırlar. Öntüklerinin içine birer tabak kojarlar. Tabaklarla içinde üzüm vardır. Bunlar sabahdan akşamaya kadar gezerken belliye kadınıları davet ederler.

Belliye gelin belliye Buyurun eğleneceze

Derler. Çağrıda kimseye iki veya üç üzüm danesi verirler. Kız evinden çağrırların kız evine oğlan evinden çağrırlar da oğlan evine gelirler aksam olunca... Yalnız belli takmaya gelenler soğan, patates, fasulye, mercimek, nohut, çeşitli bez parçaları v.s. getirirler. Gündüz bu insanların toplanacağı yer hazırlar. Artık belliye buraya... Vagıl, Vagıl... Vagıl, Cağıl... Bir gürültü, bir patırı. Başından o dağlara yanalıtmaz gayrılı... Bîlhassa çocuk seülerinden... Oğlan evine toplanan halk kız evine gider. Bu gidişte peşmane götürülür. Her iki taraf kızı güzelce bir kılığa sokar. Kız toplanan halka

selâm verir. Kaynanasının evelâ elini öper. Kayna kuzu boynuna alır takar. Sonra oda dakiilerin elini öper. Kızın bu öpmesine karşılık gönülünden kopanlar bir miktar para verir.

Aksam olsada önce kız evinde koca bir kazan musır bulguru pişirilir. Yukarda da belirttiğim gibi kız el öpmesini bitirdikten sonra birkaç kişi tarafından bulgur haşa dağıtılr. Köyde bu adete: «Bellî takmas» denir.

Böhaan gelmesi

Belli takıldıktan bir hafta sonra kız evinden oğlan evine böha gider. Boğanın içlide kaynataya ve oğlana çorap, don, gömlek ile kaynataya bir çorap vardır.

Askiya Gitme

Boğanın gelmesinden bir hafta sonra kazaaya askiya gitdir. Gençler doktora görürler. Eksikler tamamlanır. Bîlhassa kızın başındagli elbiselikler alınr. Bu adete: «Askiya Gitme» denir.

Biçim

Aşkidan geldikten sonra oğlan evinden kız evine koca bir böha gider. İçinde yastık yüzükler, minder yüzleri, kızın giyeceği elbiselikler, humayunlar v.s. vardır. Gelen bu kumaslar ne yapılacaşa ona göre bicilir. Biçim ekseriya pazarlesi, çarşamba ve perşembe gührleri olur. Biçim ve dikime her iki taraf ta katılır.

Yufka

Şimdî gelelim yufka yapmayı... Biçimden birgün sonra yufka yapılmasına başlanır. Yufka yapma 3 gün sürer. Yufkayı bîlhassa eli becerikli ihtiyar kadınlar yapar.

Düğünün Başlaması

Belli takıldan sonra, boğanın gelmesinden, askiya gidillip gelindiği biçim ve yufka yapıldıktan sonra düğün esası olarak başlar. Düğün şenliğini getirecek olan çalgılar da pazartesi itibaren o daşları çintatmaya başlarlar. Pazartesi günü sabahleyin erkenden 15-20 eşekle düğün odunuunu giidecek dellikamlar akşamdan hazırlırlar. Odunu giden gençler bîlhassa güveyinin yakın ve samimi arkadaşlarıdır. Pazartesi günü oduncular giden den önce oğlan evinden kız evine «iç» gider. «iç» gitmesi araba ile olur. «iç» ten maksat nâm-

evindeki kılımların, hahılarım, yatak takımlarını kız'evine gitmemesidir. Buna siçs denir. İç ile be raber yine oğlan evinden kız evine süslenisib cebiç gider. Bunlar giderken bir tarafdan da davulcu hiç durmadan tökməmiş indirir. Bu gidişte aynı zamanda kına, sına üzerinde kızın annesine kırılık, babasına ve oğlan kardeşlerine işlik gönleği gider. Kız evi cebici götürüre süslü bir menidir verir. Cebici te kız evinde kesilir ve atiyete yerir.

Gelelim oduncuların gelme zamamna.. Oduncular karşından görününce ayalar düzülfür. Halk toplanır. Bılıhassa çocukların geçilməz böylə zamanlarda.. Çünkü ayı takibecekler. Önde davulcu olur. Birinin elinde bayrak, birinin elinde tıfek olmak üzere kardeşler oduncuları.. Davullar çalınır. Tüfekler atılır. Devenin büyük çanları durmadañınçalar. Halk sevinç içindədir. Oduncular gelince doğru oğlan evine götürürler. Odunlar yıkılır. Oduncu delikanlıları ayrı bir odaya toplanır. Serbet içeler, yemek yerler ve akşam hep beraber yatırlar. Paka! akşam olsunca kadar oduncu delikanlılarının bulunduğu odamın yanından geçilmez. Sunu da söylevili. Bayrak oğlan evisinin yüksek bir damna dichtetir.

Salt günü oğlan evindeki bayrak bir araba edan ile beraber kız evine gider. Bayrak ta yüksek bir datma kız evi tarafından dikilir.

Kına Gecesi

Kına gecesi çarşamba günü olur. Kız ve oğlan evinde yengeler meydana gelir. Aksamı olunen oğlan evindeki yengeler kız evine gelir. Gelişken bir sına üzerinde leplebi ile üzüm, ayakkabı ve buntarın üzerinde de al bir bes olur. Oğlan evi geldikten sonra eğlenceler başlar. Bırkaç kişi def çalar. Gelinler ve kızlar oynarlar. Bılıhassa bu gese yanık Türkler söylerler. En çok kına yakılmasından önce «Hey Gaziler» çərçirir. Kına yapılmadan önce kiza bılıhassa gellinle bir abdest alırlar. Sonra kız oradakillerin ellerini öper. Ortaya yastıklar konur. Kız bunlara östüne oturur. Üzerine bir-ai örterlə. Eline ve başına kına yakılır. Kına yakılırkən kendine has bir havası olan su türküyü söyleyler:

Catlılar ocaq taşı

Kurdular dığlıñ aşını
Ağħatman kiz kardeşini
Kız anam kınañ kulu olsun
Sonunda dillerin tañi olsun.
Atlaðı çukri eşçi
Sofradı kaldi kaşığı
Büyük evin yakışı

Nakarat.

Ak helkeyi susuz koyan
Büyük evi issiz koyan
Anasını kısız koyan
Nakarat.
Suva çaldığımı duvarlar
Elini yuduğum pınarlar
Konuşup gezdiğim arkadaşlar
Nakarat.
Mısır'dan kınan geldi mi?
Kız seni baban verdi mi?
Yaş taşın kızlar duyu mu?
Kız anam kınan kulu olsun
Sonunda dillerin tañi olsun

Kınayı yashı kadınlar yakar. Kına yakıldıktan sonra kız kibleye döner. Duvara yaklaşır. Ellini duvara vurur. Bundan sonra halk dağılır.

Günden perşembe.. Kuşluğa doğru oğlan evinin etrafına toplanırlar, kadınlar, kızlar, gelinekler ve gengerler.. Çünkü güveyinin traş olma zamanı yaklaşmıştır. Çalgılar çahnır. Bu arada sunu da söylemek lazımdır: Güveyinin bütün islemlerinden hattâ güveyinin kendisinden dahi «Sagdıça denilen bir şahıs mesuldür. Meseli: Güveyinin şapkasının birisi alırsa kaçsa alıp kaçanın gönünü yapacak olan yine sağdır. Bu alıp kaçanlara güveyi hiç mütahale edemez. Kuşluğa doğru güveyi traş olur. Berber güveyi traş olurken «Buñak Kesmedis» der. Bunun üzerine güvey ve güveyinin yakınları bir miktar para verirler.

Oğleye doğru kız evi hazırlığım tamamlar. Ögle namazı kılındıktan sonra arabalar koşular. Doğru kız evine gidilir. Camiden çıkan halk ta hocalarla beraber kız evine gider. Halkın eve doğru geldiğini gören bir çocuk kız evinden süslü bir yastiği kapar. Kosarak doğru güveyinin bulunduğu yere gider, yastiğı güveyinin sırtına bırkaç sefer surur ve para alır. Bu gelin çıkmak üzere olduğunu işaretir. Kız evinde kapının önünde 5-6 delikanlı tarafından ması kurulur. Masa kurulular para verilerek gönülleri yapılır. Zaten bütün eşya sindirdiye kadar hazırlanmıştır. Eşyaların başında çocukların bulunur. Çocuklara 5-10 kuruş verilir. Ondan sonra eşyalar arabalara yüklenir. Gelin de bu zamana kadar hazırlanmıştır. Gelinin kıyafeti: En alta zar ve kalak vardır. Üzerinde al bulunur. Gelinin başına altın takılır. Hocalar dua ederler. Gelin iki yengemin koltuğunda çekar. Gelinin önünde ayna tayisan bir yengeç de yanlarında ist yengeç bulupur. Gelin ya yaya ya da bir vasıtla ile gider. Gelin gelinen çocukların ipler gererler, para alırlar. Gelin güveyinin bulunduğu evin önüne gelince güveyi cebin-

Halk Oyunları:

Köçeklik

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

«Çengiler kadın kıyafetinde genç oğlanlardır, zira Türk iftə telakkisi kadınların seyirceleri karşısına çıkmamasına müsade etmez.

«Müz'ic hamal çengileri kucakhyor ve her şeyi altüst ediyor. Fakat derhal üzerine yağdırılan sopalar onu kaçırıyor ve tır ağacın tepesine sağlamiya mecbur ediyor; bu suretle koreografik hareketlerin devamlı mümkün oluyor.

«Bu çengiller, daha doğrusu köçekler, ayrıca anlatılmaya lâyık; bir tanesi, hatlarının inceligi, gerdanının beyazlığı, ille ille sarı saçları, başının üstünde Yunanvari duran mavi çeyresi, mütevazı tayı ve ince belliyle tepeyen tırnakı kadar genç ve güzel bir kadın testiri içinde insanı aldatıyor. Kostümünün diğer kısımları daha da zarif; bunlar sutasırla süslenisib yesil çuhadan bir camadan, bürümüctükten bir pirehen, üst üste giyilmiş patıçan moru taftadan, sarı saçaklı iki tünüğün üstünde beli sikan kırmızı ipek bir kuşaktan mürekkepti.

«Öbür kişisinin de arkadaşlarından al fesleğinin çevresinde kocaman bir örge teşkil eden takma saçlarından ibaret saç tuvaletinden başka hiç bir farkları yoktu. — Bu tria vücutlarını büküp büküp, bellerinin alt kısmını kıvrı kıvrı, bizim (yani Fransızın) Belediye çavuşlarının iftə hislerini rəncide edecek kadar, bir nevi Rum tarzından ve hayli orijinal karakterde ve söyleşenleri són derecede təşhir edərək oynuyorlar.

«Çengillerin yerini kırmızı haçlarla süslü cep kenhi ve karı tozlu, kırma fistanlı Arnavutlar nhıbor, memleketterinin cengaver ayağına uyarılmış asap kıvrımlarıyla oyularını oymışlardır. Tırach şıkkıkları, tepelerinde kırmızı börek kabuğu gibi tükük birer top bulunan bayaz tacikeleri, pala boyukları ve işi gözleri simitlerine vahsi ve farfara — adətə Rabelais'nin akorkonuñ diyeblecegi — bir itade veriyor. Burunda onları ahlakına hiçbir leke sürmek istemem, bilmə itimat təkin etmeyen bir halleri yardı dileyiblirim.

«Artık Frangın kabareşti, zevkusaçıcı atombomınsı ve gətirəti İran Sahına kadar erişmiş, hem de məniyətiyle beraber gelmesine sebəp olmuşdur. İranlılar Türk tiyatrosunada, nəhə bizim vodvilərdə İngilizlərin oynadığı rolu oynayırlar. İsrəli aksanları, dildək ciitüyelleri, garip ve bən-bənbaşa kostümürlər, bilməz tükənnəz cerbezeleriyle at başı beraber gidiyor.

«Şah (Piskoposların Mytre'si gibi) İran kula-

hina sahilin acayıp bir sarığın üstündede kat kat ve büküm büküm duran şahin ağırlığı altında ezilmiş gibi. Arkasındaki Keşmir örneğinde çiçekli sarı hil'atının üzerinde ikinci bir şal kadıfı vücutundan etrafında yirmi defa dolanmış, elinde hâsihî oturduğu zaman dirseğini dayamasına yanınan demirden bir destek tutuyor. Bu şahin içinden ve esrardan harap olmuş bir cehresi var. Aşık Şeytan (= Diable Amoureux) ballesinin Esir Pazarı sahnesindeki Eli'e yeşyanı hayret derectede benzeliyor. Şahin gerisinde, siyah kuzu derisinden papakları ve Iran usulünde belerine takılmış sıra sıra silahlılarıyla altı haydut yürüyor. Şah yerini alıyor, dans yeniden başlıyor. Şah o kadar memnun oluyor ki, Frengi bes yüz kese bahsediyor. O da artık hamala borcunu ödeyebiliyor.

«Türkçe bilmediğim için pantomiminden baska bir şeyini takip edemedigim bu hars (= farce), hazır bulunanların vakıt vakıt coşan kabak-hâsihîmlerden anladığımı göre, çok komik olmalı. Aktörler rollerini büyük bir hararetle ve entomasyon doğasııklıklarla oyntuyor. Frengin avrupalı aksanını, Şahın fransız aksanını ben bile farkedebildiğim» diyor. Aldığımız kusur burada bitiyor (1). Anlaşılıyor ki, hamalın ağaca kaçırılmışından borcun ödemesine kadar, şah ve maiyeti, giyim, röf ve taklifleri, ayrıca da zengin rakis sahneleri ile bu temsil «Frengin kabaresi» adı takılabilecek surette bir mudhikle ahenginden ibarettir.

Eskilerden bir İtalyan ressam tarafından yapılmış tablosunun ve kayıtların belirtiliği üzere Venedikte bir Türk tüccar antrepoları mahallesinde vardır, Türk gemicilerinin eğlenceleri orada ekstik olmaz, alâke toplardı. Karşılık olarak Galata'da yüzüller boyu Avrupali tüccarların antrepolu oldu, garp gösteri ve ahenklerinin her çesitini en eski bastı halleriley tanıttı. Karşılıklı etkileşmeler imkân dahilinde, fakat zihniyet muhavemetleri o nispette sert birer fren giydindeydi. Köçeklerin sanatı XVI. yüzyıl Türk kahvehanelerinden itibaren baskın kaldı. — Nuruosmaniye Kütipanesinin yazmalar bölümünde saklı «Tarihnâme İstanbul» başlıklı anonim el yazmasında deniliyor ki: «Galata dünyanın işaretgâhi ve bezmîgâhıdır. Zeyk-i sefa darbimesel olmuştur. Her kösesi bir Frengistan mülkünden üstünür. Sarap bezmi oradan gayri yerde haramdır. Halkı ya sarap içen, ya sarap satar. Her halde ellerinden kadeh düşmeyeş adamlardır, İstanbul'un ne kadar zeyk dülükünü kalieş ve ayyaşı varsa melâl ve kilâl defi içen orada saz ve sözl

öyle irküdürlər ki sazlarıtan ahengi zübre şen-gini bir kila almaz, güneş dairesini pula saymaz; deveranı bezmînde ne kadar sagar sırmüs ha-nende ve sazende varsa orası kendisine merci ve menzîl edilmiştir. Her tarafında birçok mest ve meypereşler hayran ve lâ-ya'kal, sankları perişan, kendileri bednam olmuş görülür.» T. Gautier'in müşahedesî görünüşe göre en lüks ailemlerinden biridir oranın.

Küçük sıfatından da bir ayri kalınlı olan Küçük kelimesi zamîmîca «köçmek» filindendir. En eski türkçede g ile başlayan kelime hiç yoktu; mesela göçmek filimizin en eski kayıt ve söylenilisi «köçmek» idi. Kötek, Kurek veznindeki Köçük, bu haliyle hâlis türkçedir, fakat en eski türkçede izi yoktur! Küçücek küçültmesinden muhaffef olması mümkündür. Farsça «kö» ile başlayan kelime olamadı, kuşek demeleri gerekiyor; ferhenklerde bakılırsa, erkek veya kadın cengi anlamına bir guşek adı farsçada hiç bir zaman yer bulunmuştur. Nitelik türkçe «cengi» kelimesinin de farsça cengi nispetiyle tesadüfi andırışından başka her hangi bir ilişigi yoktu. Kasgarlı Mahmud türkçe «cengi» adının zil demek olduğunu yazmıştır. Cengi, zilbazdır. Tellî ceng başıksızdı, Çinde de vardi. Köçekliğinin mensebi iç Asyadadır, Türkistanda hâla vardır. İslamiyeten önce şamanlıkta da vardı. Dikkat edelim,

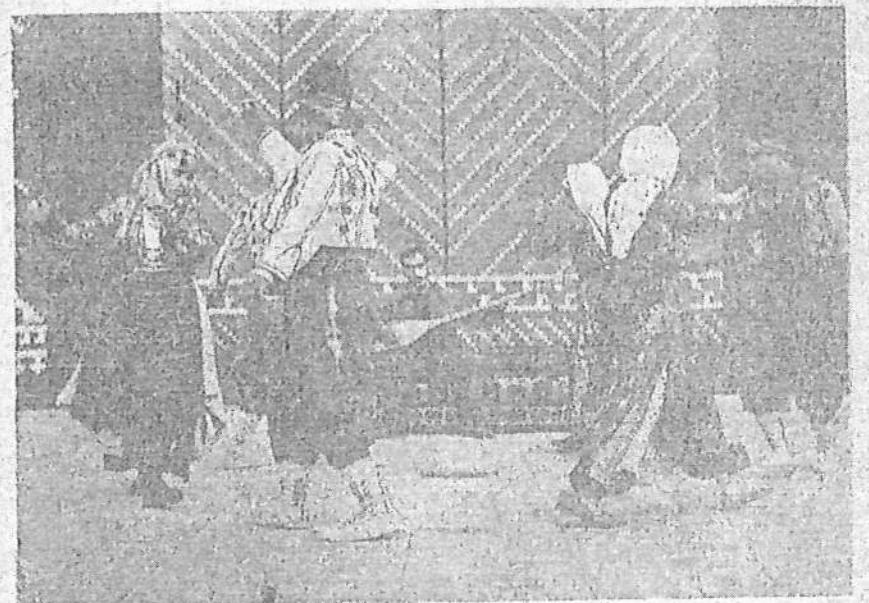
(1) T. Gautier, *L'Orient: Le théâtre turc* (Paris 1877, Charpentier Editore; s. 87). - Bu «La Turquie-tâbâhi», W. Duckett'in *La Turquie Pittoresque* (Paris 1855) kitabınnı önsözündünde de olsa da, yâzıdan daha öneemizde aittir; fakat Kurum muhabbe-si sularında yazılılmamıştır. Th. Gautier'in, transiz bale tarihine, romantik baleyi ölümlün görülmeye etmiş olduğu yolunda bilhassa zamanla igo-hâki bir anlayış payı vardır. Köçekliği iyi karıştırma ve tarif edebilmek olmasına sebebî budur.

Balaban'ın Sergisi

1 Ekim 1959 da Taksim'de Fransız Konsolosluğu salonunda açtığı sergede resim, hali ve oygu işlerini sergileyen İbrahim Balaban'ın eserleri büyük ilgi çekmiştir. Halk ruhunun engüllüğünü dile getiren hali ve kilimler, halk yaşayışını ve gâhşamasını realize eden figürler ekseriyle teşkil etmektedir. Başarılı sanatçının teknik ederiz-

Üçüncü Halk Oyunları Bayramı

Yazar: Sadi Yaver ATAMAN

Üçüncü Halk Oyunları Bayramı'nda alkışlanan Türkmen Topluluğu. (Foto: H. H. KREIDEK)

Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yâyma Tesisi'nin tertiplediği Halk Oyunları gösterilerini üçüncüüsü, bu yıl da 27 Haziran'da Aşık Hava Tiyatrosunda yapıldı. Bu seferki gösterilerde kiyafetlere itina edilmiş, ekipler daha derli toplu ve daha ifadelî bir manzara göstermişlerdir. Mezun itibarıyle Türk gelenek ve kültürünü ince ve millî bir sanat heyecanı, renk, ses, şekil, hareket, canlılık, duygular, ritim ve ruh aydınlığı içinde yaşayan Halk Oyunlarımızı, büyük masraflar ihtiyar ederek, ilk defa bu kadar geniş mikyasda sahneye getiren Tesis, bu güzel leşebbüşün arkasını bırakmadığı için tebrik etmek lâzımdır.

Bu yıl gösterilerde katılan seçilmiş bölgelerden Kars, Van, Eğin ve Kırklareli haric, diğer yedisiinin oyunu karakteri, hep zeybek tarzı idi. Zeybek fâsih bilhassa Ege Bölgesi'nden oyun folkloru bakımından çok alâka çekici mevzudur. Bu yıl Bayrama katılan zeybek ekipleri benim görüşümeye göre, şekil, hareket, ses ve figür oynaklı, çeşitliliği ve ritim bakımından pek tatmin edici değildi. Ferdî gösterilerde - bilhassa Antalya, Bodrum, Muğla - standart oyun sisteminin dışında yaptıkları irticâli hareketleri, beraberlikde de yaptıkları içîn oyunun karakter ve ışılıbhuna has hareket ve figür beraberliğini muhafaza edemiyorlardı. Zeybek oyun bölgelerimizde daha ustâ oyuncular ve onların getireceği çeşitli oyunlar vardır. Geçen yıllarda yapılan gösteriler münasebatıyla de yazmıştır. Simdiye kadar bilinen, hatta enteresanlığını piyasala-

olarak kaybeden bazı oyuları çesitlendirmek mümkünündür. Mesela Safranboğ'unun «Ağkapı» simi, «Gencosmanı»ını, Kastamonu'nun «Çirdak», «Yarım Çirdak», «Topallama» oyularını, Ovacık'ın «Çift Davul», «Karakucak», «Süpürdülm», «Ates oyunu» gibi zeybek çeşidine dahil oyuları; Çift Davul, Seğmen, Meyer, Kılıç, 12 kızkar, ve Zilli oyuları, Çomak, Mizmır, Köpek, Mum; Hoplatma, Sekirme, Sepet Oyunları, kadın ve erkek düğünlerine ait oyular, yüziük, sıra ve oturak sohbetleri, Çeşitli hayvanları taklit eden oyular, Sinsin ve Harman oyuları, düber başı ve imce kaynasmaları gibi folklorun oyuncasına ait hareketler, oyuların yapılarına amlı olan hâdiseler, temsili hususiyet ve dramatik unsurları ile tatkîk edildiği için, hep bilinen oyular ele alınmaktadır.

Elinizdeki Programa göre, tertip lenmiş bulunan oyulardan:

KARŞILAR: geçen yıllarda da hâsta usta ekipler getirmişlerdi. Kara oyuları, Kafkas tipidir. Kadın erkek münasebetlerini ahenkli ve ritmik hareketlerle ifade eder. Temsili unsurları kuyvetlidir.

ANALYA'lar: Saz ve ses elemanları zayıftı. O canım «Gökde yıldız Yüzaltınmış» türkülerini bozuk ve ahenksiz bir üslûpla okudular. «Al yazma» ya da usulsüz girdiler. Oyuncuları o kadar usta değildi. Serik kıvrak zeybeğini güzel oynadılar. Kaşık oyuları başarılı değildi. İdremît'de asker ocağında bu kaşık oyunu Serikli Hüseyin Onbaşıdan görmüştüm; bu usta oyuncu acaba nerededir?

VAN'lılar: Baso, Papori dedikleri kadınlı erkekli oyularında erkekler kadınlardan iyi idi. Havasor oyunu oyayan oyuncu iyi idi. Toyular ve burih oyuların tamamı oynamadılar. Yar güzel oyundan kadınlar daha iyi idi.

MUGLA'lılar: Sazları iyiydi. Oyuncuları zaman zaman tempoyu aksattılar. Sallamalarda sürdürlüler. Yorgun oldukları belli idi. «Kadioglu» zeybek oyunu Mümin Efe adında birinden seyrettim. Ekipte darbuka çalan delikanlı

en iyi oyuncularıydı. Muğlanın Köçek Mustafası ve kızları, Bekir adındaki oyuncuları ve «Beşkaza» dedikleri oyuna programda alınmamıştır.

KASTAMONU'ular: Sepetcioğlu, çirdak, yarı çirdak gibi altıkol zeybek oyuncasının en karakteristik örneğini veren Kastamonunun böyle yayılmış bir ekip çıkaracağı tahmin edilemezdi. Bu Bölgede esaslı bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Karayılanın yerine çıkarılan yaşı dayulu gücünü ancak bu kadar, gösterebilirdi. Davullu oyuların esas bölgesi, Bolu, Safranbolu, Aktaş, Ovacık'tır. Buralarda iki omuzunda çift davulla oynayan davulcular bulmak mümkünündür. Aktaşlı Muharrem, Ovacıklı Deli Mehmet gibi usta davulcular buralardan yetişmişlerdir. Deli Mehmet çıraklılarını tavana astığı zenbiller içine koyup fırınlı döndürerek yetiştirdi. Bu köçekler oyarken topaç gibi döner, fermancalarının yerleri havada daire çizirdi. Bunları gördükten sonra, bizim Kastamonulu yaşı davulcu, hatta Karayılan insana yavan gelir. Bunları bilmediyen ve görmeyenler için bir Karayılan harikaların harikasıdır. Körögölün oyuyan delikanlılar düpedüz acemi idiler. Körögöl böyle mi oyandı? Kastamonulu ihtiyar Yorgansızın Hakkı Çavuş bile bunlardan daha iyi oynardı.

BODURUM'ular: Asıl oyuncularını getirmemişlerdir. «Temel devren» dedikleri düğün gösterilerinin sahneye getirilmesi çok iyi düşünülmüş, fakat iyi hazırlanmamıştır. Türk düğünlerinin muayyen gecelerine ait enteresan safaları vardır. Safranbolunun «Kâbem-Sini gevirmesi», «Kayınma Hoplaması», «Kına Geçesi-Kız Geçesi», «Sepet ve Orta oyuları» bu bakımından çok hareketli ve eğlenceli sahaları ihtiyaç eder. Bir düber başı şemini ve bir imce kaynamasını iyi bir tertiple canlandırmak düğünlerin oğlan ve kız evi halini ayri ayrı tekonstitüsyonları, efek ve müzikleri ile dile getirmek ve canlandırmak bunca masraf ve fedakârlığın canına değerdi. Bodurum Ekipleri türkülerine usulsüz girdiler. Bu yüzden oyuları da aksadı.

SİLİFKE'ler: Bayramın en muvaf-

kaf ekibi idi. Klârinet, dayul ve kaşıklardan ibaret sazları, oynak ve hareketli türküler ve oyuları ile Silifkeiller pek muvaffak oldular. Sallama oyun havalarını pek iyi okuyamadılar. «Besiği Çamdan», «Keklik» oyuları ve «Kıbrıs Zeybegi» Silifkeillerin en güzel oyularıydı.

KOYUNLU'lar: Mengi, ağırlama, yeldirme dedikleri kadınlı erkekli oyularını sade ve samimi bir eda ile oynadılar. Daha usta oyuncuları olduğunu zannedemiyorum.

AZİZİYE'ler: Avşar (Şaman, Türkmen ve Yörük) boyalarının su katılılmış adetlerini oyularında gösterdiler. Yapmacıksız oynadılar. İki çocuğun boğaz havalarının seyircilere bir fikir vermediğini yanında ve arkanda bulunanların konuşmalarından anladım. Halbuki, Türkmen ve Yörüklerin boğaz havaları çok karakteristik bir tescritim tarzıdır. Asya geliştiği olduğu mahakkaktır. Afrika zence lerinde de bu tarza hayatın kaydedilmiştir. Elle boğaza vurularak çıkarılan ses çalğı ihtiyacından elsa gerekter. Bir 10, digeri 11 yaşındaki Çocukların boğaz havasını hüyükleri gibi ustalıkla gösteremeyeceklerini tabii karşılaşmak lazımdır.

KIRKLARELİ'ler: Bayramın hareketli ekiplerinden biri idiler. Mahallinde çok gördüğümüz düğünlerindeki hareket, samimiyet ve canlılığı sahneye uydurmadıkları görülmüyordu. Oyuları hareketli ve canlı idi. Bılıhassa Davulzurnalıları dikkate değer.

Yapı ve Kredi Bankası ile Tesis'in bu iyi niyet gösterisini yukarıda da belirttiğimiz gibi takdirle karşılamak lazımdır. Samimi görüşlerimizi ihtiyâ eden bu küçük kritiği teşebbüs sahiplerinin hoş karşılayacaklarına inanmak istemiz. Yapılan iş ne kadar mütemmel olsursa olsun, daima daha iyisi ve mikemeli olabileceğî unutulmamalıdır. İşin oluru ile yetinmek, bılıhassa millî meselelerde müsamahâ götüremez.

Öğrendiğimizde göre bir Amerikalı iş adamı bu oyularımızı Amerikaya götürmek isteyormus. Bu çok güzel bir ictidir. Ancak millî kültür mansüllerimizi yabancı pazarlarda ucuza harcamaktan

Bize gelen KİTAPLAR

★ Kerim Yund: «Türkiye Orman Uşum Müdürleri Albümü». 1869 dan bugün kadar umum müdürü olanların biyografileri. Posta K. 20, Bakırköy - İstanbul adresinde edin'. 17 X 24 Cm² boyunda, 112 sayfa, 10 lira.

★ Galip Çaka: «Çanakkale Destanı». Şîrler. Mersin'de yayımlanmıştır. 20 X 16 boyunda, 30 sayfa, 100 kurus.

★ Galip Çaka: «Destanlar Destanı Fethi Mübin». Kahramanlık şîrleri. Mersin'de yayımlanmıştır. 22 X 15 boyunda, 56 sayfa, 175 kurus.

★ Katherine Ann Porter-M. Zeki Gülsoy: «Ögle Sarayı Noon Wine». Varlık Büyükk Cep Kitapları: 126. 17 X 12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

★ Alphonse Daudet-Tahsin Yücel: «Saphov. Roman. Varlık Büyükk Eserler Kitaplığı». 16. 17 X 12 boyunda, 184 sayfa, 4 lira.

BIZE GELEN DİRGİLER:

Türk Dili — Türk Düşüneri — Varlık — Çağrı — Yeditepe — Yeni Ufuklar — Toprak — Köy Postası — Yeni Fretyes — Yeni Adam — Dost — Bile — Demet — Sanat Dünyası — Yeni Yayımlar — Polis Mecmuası — Yelken — Meslek — Yeni Kaynak — Gaziantep Kültür Dergisi — Anahtar — Respar mak (Kıbrıs) — Özsu — Durum — Türk Sanatı — Arayis — Nasir + Çagrı — T. Târing ve Oto. K. Peñoteli.

kesin olarak sakınmamız icabeder. Bir kez yıl evvel Amerikanın tâmmâs bir filmi milesesesi tarafından folklor hayatımıza ait bazı sahneler çekmek üzere müşavir olarak Amerikâya davet edildiğim zaman millî mevzumuza taalluk eden bir işi yâban bir memlekette, yabancı elmanları tek başına yapmakla millî heyecanım mâmî olduğu için kabul etmemiştüm. Bu benim her vakıt yapabileceğim bir iştir. Her türfî inkân ve menfat karşılında feragat sahibi olmamın gururile bunu yazmadan - lemedim.

Müzik Bahisleri:

Halk Müziğinde Çokseslilik (Armoni)

I

Yazar: Veysel ARSEVEN

Bu konunun, polemi ve tartışımıya ne kadar elverişli olduğunu yakından bilenlerdeniz.T.F.A. ile daha başka dergilerde çıkan bu meadeki yazıların nasil bir mecraya döküldüğünü ve ekimaza vardığını hatırlıyoruz. Sonucu ne olduğu da meydanda. Burada, halk müziğinde çokseslilik var mı? yok mu? davasını ele alacak olursak, sonuc herhalde daha önceki tartışmalardan farklı olmayacağı ve belki de birkaç kişinin kalbinin kırılmasıyla bitecektir. Bu işte var diyenler de, yok diyenler de hakkı eklebilir kendilerince. Çünkü konuyu peklestirecek bol ve kuvvetli deli ve örnekler yok önumlüzde. Tek tük ve yetersiz örnekler ise davayı kesin olarak ispat edemez. Olsa olsa böyle bir davanın varlığını gösterebilir ancak. Kanaatimiz, ce bu yolda daha ciddi, daha ağırbaşlı, daha geniş ve daha bilimsel inceleme ve derlemeleri ihtiyacımız var.

Biz, halk müziğinde çokseslilik problemini başka bir açıdan ele alacağız. Var mı, yok mu? değil de, olabilir mi? Olursa, nasıl yapılmalı, yahutta yapıyorsa, şimdide kadar neler yapıldı?

Her şeyden önce çokseslilik işi, bir sanat ve sanatçı işidir. Bunu peşin ve itirazsız kabul edelim. Bugün Gupta i edinledigimiz, hatta biraz da kışkırdığımız Batının çok sesli sanat eserleri de gökten zembille immedi elbet. Bunlar uzun ve yorucu çalışmaların, bitmeyen araştırma ve incelemelerin elle tutulur sonuçlarıdır. Çokseslilik anlayışı devirler,toplumsal şartlara ve hatta sanatçılarm kigisel bilgi ve yaratma, güçlerine göre daima değişmiş ve yep yeni fonksyonlar yüklenerek bugünkü sevi-

yesine ulaşmıştır. Günümüzde, sadece bir tek sanatçının eserlerinin çokseslilik yönünden incelemesi, ciltler dolusu kitabı yazılmasına sebep olabiliyorken, nasıl olur da, bu kadar çetin bir iş, ciddi dellilere dayandırmadan, salt bilgili taslamak için tartışma konusu yapabiliyoruz?

Bati müziği de IX. yüzyıla kadar tek sesli idi. Sonra ihtiyaç duyulmuş; mevcut bir melodinin altına veya üstüne bir ikinci, üçüncü ve daha fazla sesler eklemeyi düşünlümler. Ama bunu düşünen halk veya halk sanatçısı değil, sanatçı yaratıcı birkaç kişidir. Onun için çokseslilik bir sanat ve sanatçıdır.

Onlar bu işi nasıl yapmışlar? Türk halk müziğinde çokseslilik davasına râhatça nüfuz edebilmemiz için, bunu kısaca da olsa gözden geçirmemiz lazımlı. İlk çok seslilik hareketlerine, İtalya'da organum adı ile rastlıyoruz. 840-930 yılları arasında yaşamış olan Huebald, yani polifoni (çokseslilik) üzerine, oldukça ciddi bir teori hazırlamıştı. Daha sonraları ise Guy d'Arezzo (995-1050), müzili hakkında birçok teorileri yanında, organum'un prensiplerini tespit etmen yazmalar bırakmıştır. Bunların teorilerinin temeli şu idi: ilk denemeerde, her iki ses, sesdaş olarak başlar, üst parti melodik bir yükseliş gösterirken, alt parti aynı derecede devam eder. İki ses arasında bir dörtlü aralığı meydana gelince, her iki parti paralele dörtlüler halinde inkışaf eder, sonunda eser gene sesdaş olarak biterdi. Eserlerin sonunda herılık kadası fikri yoktur. Önek: 1.

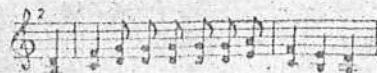
Türk Pavyonu

1959 Milano Fuarındaki Türkiye Pavyonunda sergilenen Türk Hali, Klim ve Seramikle Çini İşleri büyük takdir toplamıştır, yan tarafında bu köşeyi görülmektedir.

Daha sonraları dönemlerinde ise eserler doğrudan doğruya paralel dörtlü

halinde gelişirdi. Örnek: 2.

Nihayet paralel dörtlülerden sonra paralel begli ve sekizliler de kullanılmışa başlandı. Örnek: 3.

Paralel begli ve sekizlilerin kullanılmışıyla birçok eserler yazıldı. Bugün içün organum'un tarihi değeri, saadece bir melodiyi iki sesli olarak söyleme ihtiyacıacının doğmasına sebe卜 olmasından ibarettir. Yüzyıllar sonra, organum adı altındaki çoxseslilik sistemi, yerini daha yeni bir buluşa terk etmektedir; déchant. Bu isim altında gelişmiş ve ilk önce Fransa'da kullanılan polifonik şkil, XII. yüzyılda ortaya atılmış ve bilhassa XIII. yüzyılda gelişmiştir. Göründüğü gibi organum, sekizlikle déchant hareketinin başlangıcı arasında, iki yüz yılın yakını bir boşluvar var. Bu sisteme ikinci ses dalması esas melodinin üstüne konuldu ve genel olarak ikinci ses irticalen söylendi, iki parti çatayı (sekizli) ve begli aralıklar ve kabili olduğu kadar ters yürüyüşlerle geliştilerdi. Hepsinde de nota süreleri aynıdır. Örnek: 4.

Teorübeler ve incelemeler arttıkça, yeni yeni buluşlar ortaya atıldı. Alt parti begli nota süreleri ile gelişirken, üst parti ona zıt hareketler ve nota sürelerinden meydana gelmiş daha karışık bir melodi ortaya çıkarıyordu. İki ses arasındaki aralık daha küçük nota süre-

leri ile dolduruluyordu. Örnek: 5.

Bundan sonra zevkler gelişikçe, polifoni hakkındaki bilgiler artık söyleme ihtiyacıacının doğmasına sebe卜 olmasından ibarettir. Yüzyıllar sonra, organum adı altındaki çoxseslilik sistemi, yerini daha yeni bir buluşa terk etmektedir; déchant. Bu isim altında gelişmiş ve ilk önce Fransa'da kullanılan polifonik şkil, XII. yüzyılda ortaya atılmış ve bilhassa XIII. yüzyılda gelişmiştir. Göründüğü gibi organum, sekizlikle déchant hareketinin başlangıcı arasında, iki yüz yılın yakını bir boşluvar var. Bu sisteme ikinci ses dalması esas melodinin üstüne konuldu ve genel olarak ikinci ses irticalen söylendi, iki parti çatayı (sekizli) ve begli aralıklar ve kabili olduğu kadar ters yürüyüşlerle geliştilerdi. Hepsinde de nota süreleri aynıdır. Örnek: 4.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, Avrupa konservatuariuma, bestecilik öğrenimi için gönderilen sanatçlarımız, yurda dönüşlerinde bazı halk Türkülerini iki ve daha fazla parti olarak işlediler. Bunların başarılı olup olmadıkları üzerinde rahatça tartışılabılır bugün, Buna rağmen, bunlardan birkaç örneği konuyu derinleştirme bakımından verebiliriz. Örnek: 6.

Aynı bestecilerimizin, olgunluk devrileri diye kabul edeceğimiz, daha sonraki armonizasyonları ise çok daha başarılıdır. Artık anlaşılması bir gerçekdir ki, Türk halk melodilerini akor anlayışı içinde incelemek, davaya götürür yol değildir. Çünkü Türklerimizin tona ve modal hüniyeleri, dikey bir çoxseslilik teknigi olan armoni ka'delerinden

ziyade, yatay bir teknik olan kontrpuan'a çok daha elverişlidir. Çünkü bizim tonal sistemimizde derecelerin yüklen-

dikleri fonksyonlar, majör ve minör sistemdeki hiz uymamaktadır. Akor anlayış ile armonize edilen Türkülerimizin kişiliği ve Türküğü hemen hemen kaybolmaktadır. Bazi bestecilerimiz de, yeni bir armoni sistemi kuralları derken, bir takım enteresan hesap ve grafikler elde etmişlerdir ama, meydana getirdikleri eserlerde müzik olmaktan çıkmıştır. Bunlar teorilerini denemelerinden değil de, denemelerini teorilerinden elde etmeye çalışıyorlar. Ama hesaplar ne kadar sağlam olursa olsun, Türk halk melodileri için evdeki hesap, daha uzun zaman pazara uymayacaktır. En güzel armonizasyonları, kâğıt üzerinde değil de, piyanosunun başında yeni buluşlar peşinde koşan bestecilerimiz yapacaklardır. Çünkü bizim tonal sistemimizin polifonik teorisini henüz kuvvetli örneklerde dayanılarak tespit edilmiş değildir, ve daha uzun yıllar da, belli bir sonuca varamayacaktır. Ama bestecilerimiz, bu problemi çözecek en kısa ve doğru yolu bir gün elbet ki bulacaklardır. Bugün içün davamı halledenmiş olduğumu şupesiz ki iddia edemeyiz.

Türk halk melodilerini çok sesli olarak işlerken, armonik seslerden fay-

dalanmak lazımdır. Belli bir sesin ilk armoniği okta, ikincisi ise beslidir. Çalrı ister bir keman, ister bir bağlama olsun. Sekizli aralıklla türkü söyleme alışkanlığı halk arasında olduğuna göre, begli veya dörtlülerle söylemeye niye denemesinler? Bu onlarda daha başka aralıklarla türkü söyleme merağını da uyandırabilir. Diğer yandan herhangi bir türkü kanon halinde söyleme alışkanlığını da kazandırmalı. Türküler var, aynı melodiyi belli ölçülerden sonra, aynı dereceden başlatmak suretiyle kanon olarak söylenebilir. Örnek: 7.

(Gelecek sayıda biteek)

ABONELERİMİZE

Üz ay evel çakan 120 ci sayımızla derhimiz beşinci cildi de sona ermiştir.

Bu arada değerli abonelarımızın bir kısmı abone bedellerini lütfetmemiştir. Henüz geçen ve yeni yıllara alt abone bedelinin göndermemi okuyucularımız da, buntarı birra evel lütfetmelerini rica ederiz.

T. F. A.

Kitaplar Arasında:

"IKLİĞ,"

Yazar: Fikri ÇİÇEKÖĞLU

Değerli müzик bilginimiz Mahmut Ragıp Gezimihâlin İklîğ adlı eseri Ses ve Tel Birliği Yayınları arasında çıktı. Yazar bu kitabıyle yaylı sazların mensebine arastırıyor; ve bunun Ortaçağda olduğu kanaatine varıyor. Kitapta Yay'ın yüz-yillardır Türkçede karşılığı olan kelimenin çeşitli söyleşileri üzerinde duruyor; ve İklîğ karşılığının Oklu yanı Yaylı olduğu sonucuna varıyor. (Çağatay'da oklu çalğı anlamında İklîğ vardır.) İklîğ'in ilk örnekleri Uygurlara mal edilmişdir. Çünkü uygurlarda esas çalğı Kopuz'dur; ve bunun yayla çalnan çeşitleri Azyada Kopuz adıyla hâlâ mevcuttur. Takriben XI. ci yüzyıldan sonraki metinlerde Kışak, Giçak ve benzer kelimeler yaylı sazlarla ad oluyor. Gudok, Kiyef dolaylarında hristiyanlar tarafından yüzüller boyunca kullanılan bir sazdı. (İslâv kamûsu Avrupa kemanının Gudokdan çıktığını epey eskiyen yazmıştır.) Çağana, İklîğ'in Azyadaki başka bir adıdır. Cen-iî cegâne sık sık Divân Edebiyatında geçen Mevâniye Celâleddin-i Rumî, yaylı sazi Çegâne adile ifade eder. Afganistan ve Dağıstanda yaylı sazların adı Çağana olarak kullanılmıştır. Halk dilimizde İklîğ nasıl tutunmuşsa İran'da da Kemençe adı öylece kök salmıştır; fakat İc Asyaya doğru hiç yayılmamıştır. Anadoluda İklîğ fasılnda en eski Türkçe metin Selçukiler çağının Anadoludaki kapanış devrine rastladığı türlü örneklerle aşıkanmaktadır. XV. ci yüzyılda Aydînî Dede Ömer Ruşenî'den bir örnek: «Sen benim yânumda görsen iklîğ — Nidügün ol dem bliürün saklığı».

XVI ve XVII. yüzyıllarda İklîğ adı yanında Kemançe adı halk dilinde yerliyor. Eviya Çelebi de Kemançeci'yi İklîğ'i anlamında kullanıyor. XII. ci yüzyıl soñlarında İstanbul hayatı tasvir eden Levni'nin bir minyatüründe on plândaki iki müzikisinin İklîğ çaldıkları apaçık görülmüyor. İstanbulda Batt yaylı sazları yayılıncaya İklîğ'in adı artık bü-

bütün duyulmaz olmuştur; yerini Keman'a bırakmıştır. Oysa Almanlar Ceremence Geige'yi, Macarlar da Hun asılı Hegedü'yi benimsemekte mahzur görmediler. Tanzimat sonrası sözlüklerinden yalnız Ahmet Vefik Paşa'nın Lehce-i Osmanî'sinde İklîğ adı geçer. Köylerde İkhk, İklükî, İhlîğ adları bugün de vardır; birçok bölgelerde İklükî Köyü adlı köyler bulunmaktadır.

Kitabın İklîğ hakkında bilgi veren araştırmaları kırk dört sayfa tutuyor. Bundan sonraki Küçük sözlük te ilk kısmından daha az ilgi çekici değil. Bu alfabetik bölümde kitabın konusu olan İklîğ'la ve daha geniş anlamda bizdeki yaylı sazlarla ilgili maddeler açıklanıyor. Otuz sayfalık sözlük, (Bağlarken) başlıklı kısa bir yazıyle sona eriyor. Bu yazda bir Çalgılar Mîzesi kurulması folklor çalışmalarının daha uzun zaman ihmal edilmemesi dileği var: «Elverir ki gec kalınmasın, ihmalle geçen zamanın folklor aleyhine çalıştığı unutulmasın.»

Kitapta savunulan tezin açıklamasını su satırlarda buluyoruz: «Yaylı sazlar tarihinin Ortaçağ merhalesinde Türk müsikiçiliğinin de eli bulunduğu hakikati organograflarca kavranmadığı, ve bundan» araştırmaların imkânı «zarrar gördüğü için, bu ihmâl gören nokta üzerinde fazlaca durduğumuz doğrudur.» Bundan başka yazarın israrla üzerinde durduğu ve aydınlığa çıkardığı iki görüş var. Biri «İklîğ Türk kültüründe Azyadan Anadoluya takıntısız süzüllü gelmiştir.» Öbürü de «Karadeniz kemençesi sonradan doğmuş bir sazdır. XVII. ci yüzyıldan önce kemençe çeşidi oralarda İklîğ'dan ibaretti.»

Bu ilk organografya araştırması, üzerinde önemle durulacak bir çalışma. Değerli bilginimiz, bu alandaki ikinci araştırma ve incelemesinin Kopuz üzerinde olacağını haber veriyor. Şimdi den başılar dileriz.

Amlar:

Bayrı ile Yapılan Eski Bir Sohbet

Değerli Folkloreu Mehmet Halit Bayrı'yi geçen yıl bu ayın 27 sinde (27.10.1958) kaybetmişlik. Ottomâni'nın birinci yıldönümünde Cevdet Aslangül'un gönderdiği bir yazıyı aşağıya alıyoruz.
T. F. A.

Yazar: Cevdet ASLANGÜL

Halk Şiiri XIX. Yüzyıldan sonra «Halk Şiiri — XX. yüzyıl» isimli kitabım da Varlık Yayımları arasında çıkmak üzere.

— İnsallah bir gün bu 6 ciltlik eserinizi ve diğerleri de neşredilir.

— Nerde o günler... Bari ben ölüktən sonra...

— Aman efendim, öyle düşünmeyin. Bir ara ikimiz de sustuk. Sessizliği gidermek içini ben konuşuyum:

— Efendim, siz ne dersiniz? Bir folklorcumuz söyle diyor: Yirminci asırda halk şiir diye bir şey yok,

— Niçin olmasın? Bugünkü halk şiirini inkâr mı edeceğiz. Anadolû'nun bir çok köşelerinde nice mehûl halk şairlerimiz var. İçlerinde saz çalanları az ise de ne çıkar? Her halk şairinin saz çalması şart değil ya! Türk halkı şair yaratılışındır, Kendine has şiir her zaman yaratır.

Söz, şiir bahsine gelmişken sordum:
— Serbest şirler hakkındaki fikriniz nedir?

— Bu türülü şirleri umumiyetle sevmiyorum. Bence şiirde ahenk olmalı. Halk şirlerindeki güzelliği hiçbir yerde bulamıyorum.

Simdi de Bayrı bana soruyor:
— Edebiyata meraklı olduğunuz bolu. Niçin Edebiyat Fakültesine gitmediiniz?

— Efendim, zamanımızda ne yazmak, ne de öğretmenlik maddi bakımından tatmin edici. Bu yüzden Ankara Hukuk Fakültesini tercih ettim.

— Maalesef hâksınız. Öyle umit ediyorum ki, bir gün bu memlekette de kalemiyle geyen ilim adamlar ile edebiyatçılarının sayısı artacak.

Ne yazık ki; artık ne görsemek mümkün, ne de mektuplaşmak...

Üstadım, yattığınız yer nur olsun...

Âşık Ahmet

II

Ahmet te Valiye karşı şunları doğaçtan (Giricalen) söyleş:

IX

Mağrur olup ekmek ucup Semaye,
Bürgün hâkipaye konarsın beyim;
Pelekle durnak olmaz dâvâya,
Kırar kanadını incidir beyim.
İstersen Şah ol istersen Paşa
Dünya Süleymana kalmadı hâşâ;
Bu yâr merdivendir ekarsan başa
Akâbet geriye dönersin beyim.
Sefil Ahmed açtı aşık kitabı,
O hakkını enrihe olmuş üstadi;
Bu ean emanetir yoklaş sahibi
Bir gün cansız ata binersin beyim.

Puşanın eşine, kızlarına da şunları okuyup
cîrâşa baslar:

X

Ben cahilim benim dilde nazım yok,
Dilim perde nûmaz elde sazım yok;
Senin hanumlara layık sözüm yok,
Bu meydana geldi bir çift Şehzade,
Hemen bu ülkeye değer hanzade.
Sazım yok ki düzén vérem sazına,
Bir mektup yazınım etâ gözâlime,
Ustam yok ki sağlam versin üzüme:
Bu meydana geldi bir çift Şehzade,
Hemen bu ülkeye değer hanzade.
Küçük hanım gayet pek nazik gezer,
Gezisi bir hoştur bağrum ezer,
Yakılmış cigarasın kendine benzer,
Bu meydana geldi bir çift Şehzade,
Hemen bu ülkeye değer hanzade.
Büyük hanım gübü nikâbin kaldırır,
Al' ekerler abû Sîre daldırır,
Gör yaşından bana bâde doldurur.
Bu meydana geldi bir çift Şehzade,
Hemen bu ülkeye değer hanzade
Sizi medhediymen yüfeeden yüce,
Bîmîz eymelerin bâzır turuncu;
Kemerdân getiyor heliniz ince
Bu meydana geldi bir çift Şehzade,
Hemen bu ülkeye değer hanzade,
Derim Allah Allah kalbim kâlème
Gün gâtislesi vurmus âleme;
Anadolu duysa eikar selâme

Bu meydana geldi bir çift şehzade,
Hemen bu ülkeye değer hanzade

XI

Dedim dilber hüsnün ziyaret midir?
Nee hastalara şifa buldurur;
Osman o baş göz kî sizde vardır,
Mezardan mevîayı alıp kaldırır,
Saçların gerdanda ebr-ü bent ile,
Gözlerin yemini içeri ant ile;
Hiç kimseñin malî gitmez kendile
Yahuz bu dünyada sizi güldürür.
Ahmet te olmuştuñ hayatın bizar,
Kusurumuz çuktur sarfeye nazâr;
Senin güzelliğin eham bozar,
Nee Süleyman'lar tahttan indirir.

Öğütlemelerinden:

XII

Nasihat istersen dilne kelâmı,
Sözünüz bilmeyen kıldan uzak ol;
Yeklamayme hiç geçme deryayı,
Geçtilin bilmeyen selden uzak ol.
Var okut birine dilne rehberi,
Dervîş oldun ise kapma teberi;
Arif isen dilne benden haber
Kervanı kesilmiş yoldan uzak ol.
Yiğit sen sradan geri kalmıa sen,
Râmil isen cahilleri bulma sen;
Sana üçüt iç güveyî girme sen,
Avrattan olan maldan uzak ol.
Bu dünyada bir halâvet duyuimaz,
Zâmine suyuna bulgur salınmaz;
Aşık Ahmed; âlem istâh olunmaz
Çek elin dünaydan aldan uzak ol.

Bilmece, bûmacalarından:

XIII

S O R U

Ol nedir ki dolar gezer,
Ol nedir ki eler gezer;
Ol nedir ki derler gezer,
Kanı ekmaz yarası var?

Y A N I T

O bulutlur dolar gezer,
O yağmurduñ eler gezer;
Kötü sözdür derler gezer,
Kanı ekmaz yarası var.

S O R U

Ol ne mahsul oraksızdır,

Fatma Hanım

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Serik ilçesinin Zaimler köyünden Şükriye Yıldız, 43 yaşında.)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develel top oynarken eski hamam içinde, bir varmış, bir yokmuş, bir bok böciüsü varmış. Bu bok böciüsü sarımsaktan bir yaşınak, soğandan bir pestemal yapmış. Sonra da koca arama ya ekmiş. Git bunda, gel bunda, derken bir köpeğe rasgelmış. Köpek: «Nere gi-diyyorsun bok böciüsü!» demis. O da: «Bana bok böciüsü deme. Allı pullu Fatma hanım, de!» demis. Köpek te: «Nere gi-diyyorsun allı pullu Fatma hanım!» demis. Fatma hanım da: «Koca aramaya gi-diyyorum.» demis. Köpek: «Bana var-sana.» demis. Fatma hanım: «Dögdü-gün zaman ne ile döversin.» diye sor-mus. Köpek: «Dislerimle isırı isırıver-riyim», cevabını vermiş. Fatma hanım: «Yok yok sana varmam», deyp ugri-yavermış. Git bakalım, git bakalım, der-ken bir kediye tesadüf etmiş. Kedi: «Nereye gi-diyyorsun bok böciüsü?..» demis. Fatma hanım: «Bana bok böciüsü deme. Allı pullu Fatma hanım, de.» demis. Fare: «Nere gi-diyyorsun allı pullu Fatma hanım!» demis. Fatma hanım: «Koca aramaga», demis. Fare: «Bana varsana.» demis. Fatma hanım: «Dögdü-gün vakıt ne ile döversin», diye sormus. Fare: «Kuyruğumu bulayı bulayıveriyim», cevabını vermiş. Fatma hanım: «Hah!, Sana varırım!» demis. Böylece Fatma hanım ile fare evlen-miştir.

Aradan günler geçmiş, aylar geçmiş. Güllerden bir gün komşu köyde düğün başlamış. Fare ile Fatma hanım fena halde acıkmışlar. «Ne yapalım?» diye düşünürlerken fare: «Ben gidiyim, bi-raz keskek çalip geleyim», demis. Fatma hanım kabül etmiş. Fare düğün evine gitti. Varınca keskek kazanlarından birinin içine düşmüşt. Ne kadar uğrasmış ise de ekmânın kolayını bulamamış.

Fare keskek kazanlığında uğraşmak ta olsun, biz gelelim Fatma hanım. Bakmış ki kocası gelmiyor. O da ekmân yola. Kocasını arayacak. Yolda giderken ne olup olmuş. Bir at izine düşmüş. Öte çabalamus, beri çabalamus, birtürü-

BITTI

Aynı Folklorla İlgili Hareketleri:

ETNOGRAFİK VE SOSYAL YAŞAYIŞA AİT Milletlerarası Film Festivali

(Floransa, 14-20 Aralık 1959)

İtalyan Sinematografa Kültürel Merkezinin önderliğinde İtalyan Etnografik Filmler Merkezi, «Partis Etnografik Filmler Milletlerarası Komitesi», Londra Enternasional Sosyoloji Derneği ve «Floransa Üniversitesi Antropoloji ve Etnoloji Enstitüsü ve Müzesi»nin işbirliği neticesinde İtalya'da Floransa'da bir Milletlerarası Etnografik ve Sosyal Filmler Panoramasi Festivali düzenlendi. Festival 14-20 Aralık 1959 tarihlerinde yapılmaktır.

Ceşitli ülkelere, ilmi gayelerle veya eğlence makasadı ile çevrili sosyal filmlere ait - veya cemiyet içinde insanın durumundan mülahem - sinematografik materyalleri, dünya çapında sunmak için, müracaat eylül 1959'a kadar yapılacak ve festivalde katılacak olanlar bu filmlerin ori-

kendini izden kurtaramamış. Tam o sırada karşı yoldan atıllar geçiyormuş Atıllara: «Ey atıllar, atıllar, sevinci pek tatlılar. Hülü böceği, türlü böceği diyeverinde çabuk gelsin» demiş. Atıllar dükün evine varınca orada bulunanlar: «Yahu! Yolda bir kadın, ey atıllar, atıllar, Sevinci pek tatlılar. Hülü böceği, türlü böceği diyeverinde çabuk gel sin, diyor. Bu hülü böci tülü böci demek?» demişler. Bunu duyan fare keşkek kazanından fırlayıp çıkmış. Fatma hanımın yanına varınca: «Ver ellerini çekerlek.» demiş Fatma hanım: «Ellerim sısar!» demiş. Fare: «Ver ayaklarını çekerlek.» demiş. Odar: «Uçkurum gevşer!...» demiş. Fare: «Ver ellerini çekerlek.» demiş. Karısı: «Ben sana küselek!» demiş. Tekrar: «Ver ayaklarını çekerlek» demiş. Fatma hanım: «Ben sana küselek!...» demiş. Fare de dayanamayıp: «Ben de sana sıçalak!...» demiş ve üzerrine pisleyip gitmiş. Fatma hanım da náz yapamay derken canını çıkarmış. Ölüp gitmiş.

Sözük: 1 — Bok böceği — Ku kanatlardan, insan ve hayvan teri yuvarlayan ve yumurmasını bu yuvarlaklıları söyle koyan bir nevi böcek. 2 — Keschek — Buğday nemiedirtilip, kabuğu alındıktan sonra ateşte kaynatılarak ezen ve sonra üzerine yağı dökülderek yenen, bir nevi yemek.

Yazar: Bora HİNÇER
nal kopyelerini ekim 1959 ayının sonuna kadar gönderebilirsiniz.

İtalyan Dışişleri Bakanlığı Kültürel Bağlar Urumlu İdare Dairesi dünyanın dörtbir tarafındaki ilmi teşekkürlerle temasla geçmiştir. Her türlü kolaylık gösterilmektedir. Dünüyanın iddiyat etnoloji, etnografi ve folklor dernekleri ve teşekkürlerle üniversiteleri ve insanla insan hayatı inceleyen mütesseseler ve husus tesebbüs sahibleri festivalde katılmaktadır.

Gönül memleketimizin de bu festivale katılımını istedir. Her türlü bilgi için «Via Carlo Alberto, 8 Roma-İtalya» adresine baş vurulmaktadır.

ANTROPOLOJİ VE ETNOLOJİ İLİMLERİ VI. MİLLETLERARASI KONGRESİ

31 Temmuz - 7 Ağustos 1960 tarihleri arasında Paris'te «Antropoloji ve Etnoloji İlmleri VI. Milletlerarası Kongresi», Palais de Chaillot'da toplanacaktır.

Bu kongre için memleketimizden de Türk Folklor (= Halkbilgisi) Derneği üyeleri de davet edilmiş, kendilerine dağıtılmak üzere ilk süküller gönderilmiştir.

Bu kongrenin bütün diğer memleketlerde olduğu gibi yurdumuzda da ilgi uyandıracağı şüphesi兹dir. Gerek Üniversitelerimiz, gerek Maarif Vekâleti ve gerekse folklor ve etnografi derneklerimiz tarafından bu kongreye katılımcı olunmaktadır.

ROCKEFELLER MÜESSESESİ, ANKARA SES VE TEL BİRLİĞİNE YARDIMDA BULUNUYOR

Değerli kompozitör Ahmet Adnan Saygun uzun müddettenberi çalışmalarında bulunduğu Amerika gezisinden dönmüştür. Saygun, bu arada Amerika'da iken Rockefeller Tesis'i ile de temasla gecerek Ankara'da faaliyette bulunan Ses ve Tel Birliği için değerli malzeme bağı temin etmiştir. Bu arada ses alma, band, film, projeksiyon makine ve malzemesi bu değerli materyal arasındadır.

Metin And'in Ses ve Tel Birliği'nde görev almışından sonra çalışması hızlanan ve geçen yıl - Yayın İşine de başayan Birlikten bu güzel imkânlarından sonra yenil yenil daha başka ve geniş başarılar beklemek hakkımızdır.

SOĞUK ALGINLİĞİ

BAŞLANGICINDA OON ALMAK FAYDALIDIR

OON baş, diş, adale, sinir, lumbago ağrularını teskin eder. Bayanların muayyen zamanlardaki sancı ve rahatsızlıklarında faydalıdır.

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

OON günde 6 tablette kadar alınabilir

PAAL 0-55

Yıllık abonesi 6,
altı aylık abonesi 3

Liradir.
Yurd dışı senelik abone
2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Yan İşlerini Yöneten İdare Eden Meşul Müdür: I. HİNÇER

Adres: değiştirmelerde
ücret alınmaz.
Basılmışın yazılı
istenece geri gönderilir.
Ekleçigil Basımı

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEGİ NİN YAYIM ORGANIDIR.

1959
İKRAMİYE PLANI:
TAMAMI PARA
4 MİLYON LIRA!
Çeldilisler:
27 Nisan
127 Haziran
27 Ağustos
27 Ekim
27 Aralık
**T. C.
ZİRAAT
BANKASI**

Vâdeli tasarruflarda her 50 liraya, vâdesiz tasarruflarda her 100 liraya bir kur'a numarası

HER İŞ ADAMI, VE HER MÜ-
ESSESE, REKLÂMLARINI İS-
TANBUL TRAMVAY VE TÜNEL
İDARESİNİN OTOBÜSLERİN-
DE, TRAMVAYLARINDA, DI-
REKLERİNDE VE TÜNELDE
YAPIYOR.
SİZ DE MALINIZİ VE MÜESSE-
SENİZİ TANITMAK İSTİYOR-
SANIZ, İDARE'NİN BEYOG-
LU'nda, METRO HAN'DA 4,
üneü KATTAKİ İLANAT BÜRO-
SU'NA MÜRACAAT EDEREK,
İ. E. T. T.'
NİN VASİTALARINDA YER
AYIRTINIZ.

UNYON

SIGORTA KUMPANYALARI

Paris Merkezicri: 9, Place

Vendome

YANGIN, KAZA, TRAFİK ve
HAYAT

Türkiye İşletmeleri

Unyon Han, Galata - İstanbul

Telefon: 44 48 88

Telgraf: Ünyon

KOLEKSİYONLARIMIZ

Son bir parti halinde büyük fedakârlıklardır meydana getirdiğiniz dergimiz alt takımlar satışa çıkarılmıştır. Bu elit bir arada (1 ilâ 120, sayılar) 100 T. L.

Beşinci cildimiz Ankarada Berkalp, İstanbul'da Kitapsaray ve Zaman Kitapçılıklarında bulunur.

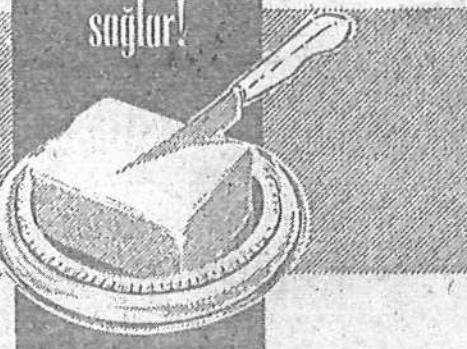
**ÖMÜR
BOYUNCA
AYLIK
GELİR**

VAKIFLAR BANKASI

Sana
çocuklarınızın
gelışmesini
sağlar!

GRAFIKA

Çocukların, büyümeye çağında, çabuk
yörlüldüklerini ve zayıf düşüklerini sık
şik unuturuz.

Besleyici kıymetli yüksek, A ve D vitamini bol olan SANA ile çocuklar
dalma kilodan ve boydan kazanırlar.

Sabah, akşam onlara bol SANA sürülmüş ekmek yediriniz.

Çocuklar SANA'da çok sevdikleri nefis
tad ve izelliği daima bulurlar.

Çocuklarınıza bol Sana,
ucuzdur,
gelismeleri için elzemdir.

3160

240

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Devlet İ. İşbaşı

Kasım 1959

İÇİNDEKİLER:

HALK DANSLARIMIZIN SAHNEYE UYGULANMASI	Medîn AND
CAHİL MÜSAHİDİN KAZIN İNTİBALARI	Mahmut R. GAZİMİHÂL
ŞAIR-SAZ - VAİZ ÜSTÜNE	M. Mustafa CALDAĞ
DÖNDÜ'YE AĞIT	Mustafa TECİRİ
PAHLİVANOĞLU REŞİDİ VE DEŞFANLARI	Ziya H. - M. GÖKALP
HALK MUZIGİNDE ÇOKSEZLİLIK (ARMOND)	Veysel ARSEVRİN
DEYİMLER ÜZERİNE	Aydın OY
AŞIK NIYAZÎ ERSOY (I)	Hasan Lâhi SARIYÜCE
DİLMECELERİN KÖNÜSU	İsmet Zeki EYÜBOĞLU
İBRADIDA DÜĞÜN ADETLERİ	Mustafa ENHOS
BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 124

Kuruş: 50

241

İSTANBUL'DA AYDA BİG'DECA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

SOĞUK ALGINLIGI

BASLANDICINDA OPON ALMAK FAYDALIDIR

OPON baş, diş, adale, sinir, lumbo ağrularını teskin eder.
Bayanların muayyen zamanlardaki sancı ve rahatsızlıklarında faydalıdır.

BÜTÜN
AĞRILARA
KARŞI

OPON

günde 6 tablette kadar alınabilir

Yıllık abonesi 6,
altı aylık abonesi 3

Liradır.

Yurdan dışi senelik abone
2 dolarıdır.

TÜRK
FOLKLOR
ARASTIRMALARI

Taz Isterini Fille İdare Eden Meşul Müdür: İ. HİNÇER

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEĞİ NİN YAYIM ORGANIDIR.

247

FAL 0-67

Basılmışın yazıları
ücret alınımaz,
istenince geri gönderilir
Adres değiştirmelerde
Ekiçigil Basımevi

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUSU : AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERCİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 124

KASIM 1959

YIL 11 — CILT 6

Halk Danslarımızın Sahneye Uygulanması

Metin AND'un, Ankara Sanat Seyhan Kulübündə Türk Halk Danslarının Sahneye Uygulanması konusunda verdiği konferansı degeri bakımından özetişterek aşağıya alıyoruz. TFA

Yazar: Metin AND

Asıl konumuz olan «Türk Halk Danslarının Sahneye Uygulanmasına» girmeden bir küçük olayı anlatmak isterim, iki yıl önce New York'ta bulunuyordum, o sırada New York'a temsiller vermek üzere Yugoslav Halk Dansları takımı geldi, bütün Amerika'da ligi topladı. Hatta sayısız Amerika'da yüzlerce ajan Halk Dansları Derneği'nde Yugoslav ulusal dansı Kolo öğretilmeye ve öğrenilmeye başlandı, Kolo günler düzenlendi. Bu Yugoslav takımımız daha önce çok defasarı görmüş ve yakından tanımış olduğum halde gene de hile bir temsillerini kaçırmadım. Büttün merakum bir çok ulus ve ürkün karışımı olan Amerikan halkı bu takımın nadir karşılaşayacaktı. Temsillerde elimdeki programda her dansın karşılıkta halkın tepkisini ve alkışlarını kısa notlarla değerlendirdim. Bu ufak çalışmamdan şu önemli sonuç çıktı. (Programın en beğenilen parçaları Türk davulunun gümbürtüsü ile Türk etkisi göstermiş danslardır.) Halk yepeniyi bir olay karşısında olmanın heyecanı içinde bu parçaları uzun uzun alkışıyordu. Bu küçük olay bize büyük bir gerçeği söyletebilirdi. Türk Dansları da sahneye uygulanırsa hiç değilse en azdan Yugoslavları kadar ligi toplayacak güzellikle ve olağan sahip türler.

Bu böyle iken, birisi çöp ta dünşa yüzünde bir bayrak veya milli mars gibi kendi ulusunu temsil edecek bir dans top'u'guna sahip bulunmayan ülke hangisidir diye sorsa bir kaç ölümenin yatusra bizim adımız başta anılaçaktır.

Söyle komşumuz tikelere bir baksak daha yenil kurulan Israel'in bile bütün dünyada temsiller veren iki dans topluluğu bulunduğu gördürüz. Uzak Doğu'ya doğru uzansak ne bileyim Seylan adasına, Balye, oradan Afrika'nın ilkel budunlarına gitsek hepsinin bir dans toplulukları olduğunu görürüz. Bizde ise hu iş bugüne kadar savunmuş. Herşey devlet habadan beklediğimiz için istememiş bunu da resmi göreviller yaratmış. Onlar ise oturdukları masadan bir takım yıldızlı sözlerin, veya koreografiye etmek, adaptasyon, stillasyon gibi kelimelerin arkasına gizlenerek, yıllar işi sürence medde birakmışlar, daha doğrusu işi neresinde tutacaklarını bilmemişlerde.

Bununla beraber zaman zaman bazı özel kipardamlar olmuştur. Bunun en önemlisi üç dört yıl önce kurulan «Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayıma Tesis» dir. Bir özel bankanın desteklediği bu tesis üç yıl üstlide yurdum dört köşesinden gelen yerli takımlarla yaz aylarında İstanbul'da festivaler düzenlemiş, çok geniş ligi toplamış, kentlinin de yabancıının da gözden acımuş. Ne yazık ki, bu kurul en çok vergi bütçesinden korunmadığı, büyük giderlerin yükü altında ezildiği için bu türlü faaliyetini yapsalatmak zorunda kalmıştır. Ancak şurasını hemen belirtiyim ki, festivalin güzellikleri halk danslarını sahneye uygulanmadan oldukları gibi, hem, islenmemiş gürünüşleriyle sunmuş olmuşlardır. Bu bükmeden bu festivaler konumuzun dışında kalan bir örnek değerindedir. Ancak bu denemeden zu-

243